

Handleiding

Het bos door de ogen van ...

8 - 10 jaar

NMEC DE HELIX
Hoogvorst 2
9506 Grimminge
dehelix@lne.vlaanderen.be
tel. 054 31 79 50
www.dehelix.be

lne.
Departement
Leefmilieu,
Natuur en
Energie

Fiche voor de gids	Het bos door de ogen van ... (lenteversie)
Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> • Schoudertas • Begeleidende fiches • Zeven maskers in drievoud • Per kind een kaartje met een dubbelzijdig kleefstrip • 11 spelkaarten voor het slangenspel: 'Gedrag in het bos' • Ferrariskaart van de omgeving • Fotokaarten met voorjaarsbloemen voor het '(Be-)wondertapijt' + schmink potjes in 4 kleuren • 12 fotozoekkaarten voorjaarsbloemen • 12 vergrootglasjes • 2 rolletjes kleefband en 2 scharen + per kind een wit kaartje • 12 spiegeltjes in tasjes • 5 spelkaarten voor het Emospel 'Het einde van de bomen' • Foto van koninklijke hamer • Voorwerp met FCS-label
Verloop	
<p>Samen gaan we op ontdekkingsstocht naar het bos. Tijdens de tocht zijn er verschillende stopplaatsen. Op elke stop kijken de kinderen door de ogen van 'iemand' of 'iets anders' en beleven zij het bos als</p> <p>Een laars (welkom – raadsels en inleefopdracht)</p> <p>Een kunstenaar (het bos vroeger en nu)</p> <p>Een hond (het bosreglement - zorg voor het bos)</p> <p>Een loofboom (de levensgemeenschap van het bos – de voorjaarsbloemen)</p> <p>Een onderzoekster (bomen filteren de stofdeeltjes uit de lucht – het bos met recreatieve functie)</p> <p>Een vogel (gezang en geroep – de jongen leren vliegen)</p> <p>Een boswachter (het bos levert hout voor de mens - is een leefruimte voor planten, dieren en zwammen – zorg voor de bossen in de hele wereld)</p> <p>Alle figuren samen (evaluatie)</p>	

WELKOM: HET BOS DOOR DE OGEN VANEEN LAARS

WAAR?

In de tuin van de Helix.

We gaan vandaag op ontdekkingsstocht naar het bos.
Onderweg ben jij niet meer Janneke of Hannes.
Leef je telkens in iemand of iets anders in en bekijk het bos met andere ogen.

Die iemand, of het kan ook een voorwerp zijn, stelt zichzelf voor in een raadseltje.
Luister goed en raad wie of wat het is.

INTRO

Ik ga graag op pad.
Op stap per twee.
Iedereen volgt flink mee.
Spatten in het nat.
Lekker modderbad!
De berg omhoog!
Vijf tenen houd ik droog.

Ra ra, wat ben ik?

Antwoord: een laars

Drie kinderen kijken door het masker van de laars.

De kinderen met het masker lopen voorop.

Wat ziet en voelt de laars tijdens een wandeling door bos en veld?

Opgelet! De laars ziet de wereld laag bij de grond.

Wat heeft de laars gezien en gevoeld tijdens de staptocht?

- *De laars zag een pad met stenen, plassen, plantjes aan de rand in de wegberm, ...*
- *De laars voelde het koude water, de glibberige modder, de scherpe stenen, het zachte gras, de warme of koude voeten, ...*

HET BOS DOOR DE OGEN VANEEN KUNSTENAAR

WAAR?

Op weg naar het bos.

INTRO

Ik gebruikte penseel, verf en papier.
Zo tekende ik het landschap met plezier,
zodat jij het nu kunt bekijken
en het bos van nu met vroeger kunt vergelijken.

Ra ra, wie ben ik?

Antwoord: een kunstenaar

Drie kinderen kijken door het masker van de kunstenaar.

Hoe kijkt een kunstenaar naar de omgeving?

Welk penseel zou hij hier gebruiken? Welke kleuren van verf?

Waarmee zou hij beginnen? Wat gaat hij schilderen?

MATERIAAL

Ferrariskaart van het Raspaillebos

HET BOS VROEGER EN NU

Eind 1700 trok graaf de Ferraris met landmeters en tekenaars door Vlaanderen. Zij brachten het landschap in kaart: elke weg, bos, beek, huis ... werd opgetekend.

Kaart van Ferraris tonen. Op de kaart aanduiden waar de groep nu staat.

Wat zag de kunstenaar die met Ferraris meekwam hier op deze plek?

Bomen. Toen stond je hier midden in het bos.

Wat is er dan met het grote bos van vroeger gebeurd?

De mensen hebben het bos op vele plaatsen gekapt.

Waarom hebben de mensen dat gedaan?

Ze hadden hout nodig als brandhout, om huizen te bouwen, om meubels, gereedschap of papier te maken.

Doordat er steeds meer mensen kwamen, was het noodzakelijk dat er meer voedsel gekweekt werd en er meer huizen gebouwd werden. Waar vroeger bos was zie je nu weilanden en akkers.

Wat wordt er op de akkers gekweekt?

De boeren gebruiken de akkers om er graan, aardappelen, bieten, maïs ... op te telen.

Welke dieren zie je in de weilanden?

Koeien, paarden en schapen.

Kunnen er nu nog steeds bossen zomaar gekapt worden?

Neen, in Vlaanderen zijn er wetten om de bossen te beschermen en te behouden. Telkens als een bos gekapt wordt, moet er terug bos aangeplant worden. In bepaalde streken, bijvoorbeeld rond steden doet men zelfs inspanningen om van landbouwgronden terug bos te maken. Herbebossing noemt men dat. Zeker in Oost- en West-Vlaanderen is er weinig bos en zou er in de toekomst terug meer bos moeten komen.

Leven er nu nog steeds veel wilde dieren in het bos?

Vroeger waren de bossen hier gevaarlijke plekken, want er woonden wilde dieren zoals beren, wolven, dassen, vossen, reeën en wilde zwijnen. En tussen de bomen lagen struikrovers op de loer. Wie door een bos moest, zorgde er dus voor dat hij goed bewapend was.

Tegenwoordig zijn onze bossen niet meer eng. De wolven en de beren zijn verdwenen. Maar gelukkig zijn er nog genoeg andere spannende dieren zoals reeën, vossen, roofvogels, eekhoortjes ... te vinden.

CREATIEVE OPDRACHT

Bekijk de omgeving door het oog van een echte kunstenaar.
Maak een kunstwerkje met allerlei materiaal uit de natuur.
Hier mag je plukken.
Wees wel spaarzaam en voorzichtig: neem van alles wat je wilt gebruiken slechts een klein stukje.

Je krijgt hiervoor een kaartje met dubbelzijdige kleefband.

MATERIAAL

Per kind een kaartje met dubbelzijdige kleefband

HET BOS DOOR DE OGEN VANEEN HOND

WAAR?

Aan de ingang van het bos.

INTRO

Dat vind ik fijn: 'een wandeling in het bos'.
En lekker ronddraaien in het bos!
Wat hoor ik daar? Geritsel in het struikgewas.
En al die heerlijke geurtjes! 'k Wou dat ik dichtbij was!
'k Wil tussen de struiken rennen
en alles verkennen.
Maar iets houdt mij tegen,
een leiband verspert mijn wegen.

Ra ra wie ben ik?

Antwoord: een hond

Drie kinderen kijken door het masker van de hond.

Hoe groot is de hond?

Wat ziet/ruikt de hond?

Wat doet de hond graag tijdens een boswandeling?

Wie heeft thuis een hond?

Als je ermee gaat wandelen in het bos, houd je hem aan de leiband?

Waarom doe je dat?

Welke schade kan een loslopende hond aanrichten aan het bos?

Honden gaan graag op verkenning, maar verstoren daarbij allerlei dieren. Zeker in de lente, wanneer de dieren jongen hebben, is het belangrijk dat de dieren gerust gelaten worden.

Ook in de winter wanneer de dieren in het bos weinig voedsel vinden en ze een winterslaap of winterrust houden, zijn ze kwetsbaar. Als ze verstoord worden en moeten vluchten, verbruiken ze vroegtijdig hun vetreserve die ze eigenlijk nodig hadden om de winter door te komen. Bij herhaaldelijke verstoring door loslopende honden raken dieren in het bos verzwakt en worden ze gemakkelijker ziek of halen ze niet eens de lente.

SLANGENSPEL: GEDRAG IN HET BOS

Het baasje van de hond heeft in het bos een hele boel dingen gedaan die echt niet kunnen.

Ieder krijgt een kaart met rechts een afbeelding van allerlei dingen die niet mogen in het bos.

Samen gaan we het baasje van de hond aanleren wat hij niet mag doen en hoe hij zich moet gedragen in het bos.

De kaart met start is het begin van een ketting of slang en wordt getoond aan de groep. Wie de kaart heeft met de uitleg die bij de tekening hoort, leest de uitleg voor en vult de ketting aan. Ga zo verder tot alle kaarten aan bod zijn gekomen.

Nu weet het baasje van de hond wat mag en niet mag in het bos!

MATERIAAL

Slangenspel: gedrag in het bos.

Waarom is er een bosreglement nodig?

Er is in Vlaanderen niet veel bos meer. Het is belangrijk dat we zorg dragen voor wat nog overblijft. Daarom is een bosreglement nodig.

Waar staat het bosreglement meestal?

Aan de hoofdingang van het bos staan borden met pictogrammen die tonen wat mag en niet mag in een bos.

Ook aan de zijingangen kan je soms diezelfde pictogrammen terug vinden.

Wie houdt er toezicht in het bos?

De boswachter.

LAAT HONDEN NIET VRIJ RONDLOPEN.

BESCHADIG DE BOMEN NIET.

PLUK OF VERTRAP GEEN BLOEMEN OF PADDENSTOELEN.

MAAK GEEN LAWAAI.

VERLAAT DE PADEN NIET.

KLIM NIET IN DE BOMEN.

VERMIJD LAWAAIERIG EN VERVUILEND VERKEER.

LAAT GEEN AFVAL ACHTER.

MAAK GEEN VUUR.

VANG GEEN (JONGE) DIEREN.

HET BOS DOOR DE OGEN VANEEN BOOM

WAAR?

Op een plaats met voorjaarsbloemen en bomen.

INTRO

In de vroege lente staan aan mijn voeten anemoontjes.
In de zomer zingen in mijn armen de vogels hun toontjes.
In de herfst speelt de wind in mij en laat ik mijn blaadjes los.
In de winter sta ik helemaal naakt in het bos.

Ra ra wie ben ik?

Antwoord: een boom

Drie kinderen kijken door het masker van de boom.

Alle kinderen doen de inleefoefening.

De kinderen met het masker vertellen nadien hoe hun reis als boom is verlopen.

INLEEFDEFENING

Sluit je ogen.

Plaats je voeten een beetje uit elkaar stevig op de grond.

Ontspan je benen. Alles wordt heel zwaar.

Je zakt verder en verder in de grond.

Stel je nu voor dat je een boom bent.

Je wortels reiken ver in de grond.

Je moet veel moeite doen om water op te zuigen.

Zijn jouw voeten bedekt met bloempjes, mos en afgevallen blaadjes?

Steek je armen als takken hoog in de lucht.

Spreid je vingers.

Zo heb je veel takken.

Adem diep in.

Adem langzaam uit.

Jouw blaadjes happen naar lucht.

De wind waait door je blaadjes.

Er nestelen vogels in je.

Voel de vogelpootjes op je takken.

Kom nu stilletjes aan terug.

Laat je armen zakken.

Verlaat de boom die je bent.

Goede reis gehad als boom?

OPDRACHT

Je krijgt een fotozoekkaart 'voorjaarsbloemen' en een vergrootglasje.
Ga in groep langs het pad op zoek naar de prachtige voorjaarsbloemen van het bos.
Kijken, ruiken en voelen mag. Plukken niet!

MATERIAAL

Per twee kinderen: Fotozoekkaart 'Voorjaarsbloemen'
Vergrootglas

INLEEFMOMENT

**Als je een voorjaarsbloem zou zijn, welke zou je dan het liefst zijn?
Waarom?**

Bouw mee aan het 'be-wondertapijt'

Ga bij de voorjaarsbloemkaart staan die je gekozen hebt.
Neem een beetje schmink en kleur je groepsgenootje zijn kaakjes of neus in de kleur van het bloempje.
Nu vorm je met je groepje een bostapijt van dezelfde voorjaarsbloempjes, net zoals de bostapijten van voorjaarsbloemen in het bos.

MATERIAAL

Acht voorjaarsbloemenkaarten voor het '(Be-)wondertapijt'

- Speenkruid
- Sleutelbloem
- Muskuskruid
- Salomonszegel
- Grote muur
- Bosanemoon
- Klaverzuring
- Wilde hyacint

Potjes met schmink (wit, groen, geel en blauw)

Wat zijn voorjaarsbloemen?

Dat zijn bloemen van het bos die vroeg in de lente bloeien. Meestal hebben ze onder de grond bollen, knollen of een wortelstok waar veel voedsel in zit opgeborgen. Zo kunnen ze snel groeien en bloeien in het vroege voorjaar.

Hoe komt het dat ze zo vroeg in de lente willen bloeien?

Planten hebben licht nodig. Vroeg in de lente valt het zonlicht nog tot op de bosbodem bij de voorjaarsbloempjes. Later in de lente krijgen de bomen en struiken bladeren, waardoor er minder zonlicht is voor de planten in het bos.

Staan de voorjaarsbloemen alleen of in een groot bostapijt?

De meeste voorjaarsbloemen staan in een bostapijt.

Hoe kan je ze beschermen?

- Door op het pad te blijven en niet op de bloemen te trappen.
- Door ze niet te plukken of mee te willen nemen naar huis.

HET BOS DOOR DE OGEN VAN ...EEN ONDERZOEKSTER

WAAR?

Op een plaats met bomen en struiken.

INTRO

Zijn bossen gezond
op de hele aarde rond?

'k Wil het **onderzoeken** elke dag.
Observeren en meten
én een verslag!
Zodat ieder het kan weten:
'Hoe we voor de bossen kunnen zorgen
Vandaag en morgen!'

Ra ra wie ben ik

Antwoord: een onderzoekster

Drie kinderen kijken door het masker van de onderzoekster.

Hoe kijkt de onderzoekster naar het bos?

Wat zou ze kunnen onderzoeken?

ONDERZOEK VAN DE BOSLUCHT

Adem diep in en uit. Hoe voelt de lucht aan?

Droog, vochtig, koud, warm, fris, zuiver, ...

Doe de plakproef: Druk een stukje plakband op de bovenkant van een blad van een boom of struik en kleef het daarna op het wit kaartje.

MATERIAAL

Plakband en schaar

Per kind een wit kaartje

Wat zie je onder het plakbandstukje?

Gekleurde vlekjes.

Dit zijn stofdeeltjes die een boom uit de lucht heeft gefilterd.

De bladeren van de bomen zijn net **stofzuigers**.

De gele en rode of paarse vlekjes zijn stuifmeelkorrels of pollen.

De zwarte vlekjes zijn stofdeeltjes waarvoor de mens verantwoordelijk is.

Waar komen de zwarte stofdeeltjes vandaan?

- Uit de uitlaat van de auto's, vrachtwagens, vliegtuigen ...
- Uit de schoorsteen van fabrieken en de verwarmingstoestellen van huizen.
- Opwaaiend stof door tractoren in de landbouw

Hoe kan een bos de lucht filteren?

Wanneer de wind een stofwolk afkomstig van een fabriek of een drukke verkeersweg naar een bos blaast, vangen de bomen het stof op met hun bladeren. Tijdens een regenbui wordt het stof van de bladeren gespoeld en naar de bodem meegevoerd. Dank zij de bomen hebben we meer zuivere lucht.

Hoe kan jij zelf er voor zorgen dat de lucht proper blijft?

Voorbeelden:

- Ik ga te voet of met de fiets naar school in plaats van met de auto. Zo komen er geen vervuilende stoffen in de lucht.
- Ik zet op mijn kamer de verwarming een graadje minder en doe een extra trui aan of we zetten in de klas de verwarming lager.
-

HET BOS, EEN PLEK OM TE SPELEN EN TE ONTSPANNEN

Waarvoor kom jij graag naar het bos?

Voor veel mensen is het bos een leuke plek om te wandelen, te sporten of om de hond uit te laten. Je kunt er even tot rust komen en de natuur ontdekken. Wie wil ravotten, kampen bouwen of een bosspel spelen, kan terecht in één van de vele 'speelbossen' in Vlaanderen.

MOGELIJKE TAKKENSPELLETJES

- **Takkenmikado:** Zoek verschillende takken. De bundel takken wordt op de grond gezet en losgelaten. Neem om beurten een tak van de stapel. Als er een tak beweegt, is je beurt voorbij. Wie verzamelt de meeste takken?
- **Takkenestafette:** Ga in twee rijen staan. De gids geeft aan de eerste in de rij een takje. Geef daarna het takje zo snel mogelijk met de knieën door.
- **Herken je tak:** Zoek een tak. Voel er goed aan. Geef de tak aan de gids. Ga nu in een rij naast elkaar staan met de handen op de rug. De takken worden één voor één langs de rug doorgegeven. Wanneer je denkt jouw tak te voelen, doe je een stap voorwaarts. Heb je je eigen tak terug? Dan mag je blijven staan. Zo niet, keer dan terug naar de rij.
- **Fantaseren met takjes:** Zoek een takje. Laat je fantasie werken. Mijn tak is geen gewone tak, maar mijn tak is een ...
Alternatief: je maakt een beweging met je takje, waarna de anderen raden wat je tak nu geworden is.

MATERIAAL

Takken

HET BOS DOOR DE OGEN VAN EENVOGEL

WAAR?

In de dreef

INTRO

Luister naar mijn gefluit!
Hoor je mij?

Als ik zing, kan je mij zoeken!
Zie je mij?

Als je me kan pakken, fladder ik!
Voel je mij?

Gekwetter of gekwaak?
Ken je mij?

Ra ra wie ben ik?

Antwoord: een vogel

Drie kinderen kijken door het masker van de vogel. Is het leuk om een vogel te zijn? Waarom? Waarom niet?

BELEVING

Het stiltegordijn

Trek een denkbeeldig gordijn rond jou dicht.
Allemaal tegelijk.
Reik met je armen omhoog om het stiltegordijn te pakken.
Trek het langzaam omlaag tot aan je enkels.
Sluit je ogen.
De stilte komt over jou.
Luister nu naar de geluiden van het bos.
(gedurende 2 minuten)

Wat heb je gehoord?

Vogels

Wat zouden de vogels aan elkaar vertellen?

Welke vogels zingen in de lente?

De mannetjes van de zangvogels.

Waarom zingen die mannetjes in de lente?

Om een vrouwtje te verleiden. De mannetjes willen een vrouwtje in hun nest om samen jongen te kweken.

Mannetjes jagen ook door hun gezang andere mannetjes weg.

Waarom roepen de vogels naar elkaar?

Om elkaar te waarschuwen bij gevaar.

De jongen roepen vanuit hun nest op hun ouders en vragen zo om voedsel.

OPDRACHT**De eerste vliegles**

Vlieg door de boomkruinen net zoals de jonge vogeltjes doen!

Hou een spiegeltje horizontaal en vlak boven je neus.

Kijk in de spiegel naar de kruinen.

Stap nu verder terwijl je in het spiegeltje kijkt.

Het is alsof je zoals een vogel door de boomkruinen vliegt.

Let op: help elkaar zodat je niet struikelt.

Na een poosje 'vliegen' wissel je om.

MATERIAAL

Eén spiegeltje per twee kinderen

HET BOS DOOR DE OGEN VANEEN BOSWACHTER

WAAR?

Aan een kapvlakte

INTRO

Ik geef eerst een Koninklijke stempel
aan elke boom warempel
die de houthakker mag doen vallen en verkopen.
Zo sparen we dikke bomen in de tropen!
Ra ra wie ben ik?

Antwoord: een boswachter

Drie kinderen krijgen het masker van de boswachter en kijken naar het bos door de ogen van de boswachter. Zij beantwoorden de eerste vraag.

Wat moet de boswachter allemaal doen in het bos?

- *Toezicht houden in het bos. Hij kijkt of iedereen zich aan het bosreglement houdt.*
- *Het bos goed onderhouden, ruiter-, wandel- en fietspaden afbakenen, infoborden plaatsen ...*
- *Informatie geven over het bos.*
- *De planten en de dieren in het bos beschermen.*
- *Bomen die gekapt moeten worden aanduiden met de 'Koninklijke hamer': dit is een bijl met een metalen stempel (zie foto)*
- *Bomen verkopen, nieuwe bomen planten ...*

Welke bomen laat de boswachter kappen?

- *Volwassen bomen.*
- *Zieke bomen.*
- *Bomen die te dicht bij elkaar staan en elkaar hinderen in hun groei.*
- *Boomsoorten die niet thuis horen in dit bos (uitheemse boomsoorten).*

Wat zou jij er van vinden dat dit stukje bos gekapt wordt? Vertel het niet, maar beeld het uit en maak zo met de ganse groep een standbeeld.

Wie kapt de bomen?

De houthakker kapt de gemerkte bomen en haalt ze zo voorzichtig mogelijk uit het bos met grote machines of soms ook met boerenpaarden.

Waar gaan de omgehakte bomen naartoe?

Naar de zagerij, spaanplaatfabriek of de papierfabriek.

Welke voorwerpen staan er bij jou thuis die gemaakt zijn van hout?

Tafel, stoelen, bed, deuren, speelgoed, ramen, tuinhuisje, ...

Hout is een prachtig grondstof voor houten voorwerpen, papier of brandstof. Het raakt nooit uitgeput, tenminste als men ervoor zorgt dat er steeds nieuwe bomen worden aangeplant.

Zijn er in Vlaanderen genoeg bomen voor al het hout dat we nodig hebben?

Onze Vlaamse bossen voorzien slechts in 10% van het hout dat we nodig hebben! Er moet dan ook veel hout ingevoerd worden. Het hout van bomen uit de tropische bossen is dikwijls heel sterk en mooi. Veel mensen willen het hebben om er ramen, deuren of meubels mee te maken. Vaak worden de gekapte bomen niet vervangen. Dat heeft gevolgen voor het bos en voor de planten en dieren die er leven.

Waarom is hout uit de bossen van hier beter voor het milieu dan hout uit de verre tropische bossen?

Hout van bij ons moet immers minder ver getransporteerd worden, waardoor er minder luchtvervuiling is.

Hoe kunnen we zorgen dat de bossen wereldwijd niet allemaal gekapt worden?

Het is heel belangrijk dat we verstandig omspringen, zowel met de bossen hier als de bossen elders op de wereld. Mensen mogen uit het bos halen wat ze nodig hebben, maar moeten wel opletten dat ze het bos geen schade toebrengen. Voor elke boom die gekapt wordt, moet er een nieuwe geplant worden. Dit noemen we duurzaam bosbeheer. Hout uit een goed beheerd bos krijgt een speciaal teken: het **FSC-label**.

Hoe kan jij zelf zorg dragen voor het bos?

- Papier dubbelzijdig gebruiken
- Potloden helemaal opschrijven
- Zorg dragen voor je houten meubels
- Het bosreglement volgen
- Een boom planten...

EMO-SPEL: HET EINDE VAN DE BOMEN

Bekijk vijf fotokaarten van bosbewoners. Bespreek samen met de gids wat de gevolgen van het kappen van de bomen voor die bosbewoners zijn.

Voor wie zijn de gevolgen van de houtkap goed? Minder goed?

Je krijgt per groepje één fotokaart. Maak een standbeeld en beeld met je groepje uit hoe de bosbewoners zich voelen als de bomen in het bos worden omgehakt (boos, verdrietig, strijdvaardig, gelukkig, tevreden, opgelucht).

MATERIAAL

Kaarten voor het Emo-spel 'Het einde van de bomen'.

bosanemoon
berggorilla

bosuul

vliegenzwam
grote bonte specht

AFRONDING: DOOR WELKE OGEN KEEK JE HET LIEFST?

WAAR?

Op de terugweg

OPDRACHT

Door welke ogen keek jij het liefst naar het bos?
Wat vond je het leukst? Waarom?

MATERIAAL

Alle maskers

SYNTHESE EN AANZET TOT ACTIE

Bossen zijn wereldwijd het beschermen waard!
Kunnen jullie dit door alle figuren laten uitleggen?
Elke figuur mag ons een tip geven om de bossen beter te beschermen.

De kunstenaar:

De bossen geven mij inspiratie voor mijn kunstwerken.

Actie of tip: Let op het FSC-label, als je houten voorwerpen koopt.

De laars, de hond:

De bossen zijn leuk om in te wandelen, spelen en ravotten.

Actie of tip: Hou je aan het bosreglement!

De onderzoekster:

Bomen filteren de stofdeeltjes uit de lucht en halen CO₂ uit de atmosfeer.

Bossen maken het milieu op aarde gezonder.

Actie of tip: Ga liever te voet of met de fiets naar school dan met de auto.

De loofboom, de voorjaarsbloemen, de vogel:

In een wereld zonder bomen, zouden vele plant- en diersoorten geen onderdak hebben.

Actie of tip: Doe mee aan een boomplantactie.

Pluk geen bloemen in het bos. Blijf op het pad lopen.

De boswachter:

Bomen leveren een hernieuwbare grondstof voor veel voorwerpen en papier.

Bomen kweken voor hout, hier in onze bossen, is belangrijk.

Actie of tip: Ga zuinig om met papier, draag zorg voor allerlei voorwerpen.

Bescherm de tropische regenwouden door bijvoorbeeld lid te worden van WWF.

Bronnen

Abeels, K. e.a., De boswachter vertelt, 2003
Detienne, P., Kiekebos. Als bomen gaan spelen ...,2001
De Smedt, V., Buiten benen. Handboek voor natuurvriendelijke spelen, 2009
Verbeke, W., Bomen en struiken: cursus bosbouwbekwaamheid, 2004
Lazet, M., Een boek vol bomen: herbarium, 2006
Bos in beeld – educatieve fiches in verband met bos, 2004
Bomen: groeiplaats – kenmerken – verwerking, 2004
Praktijkgids natuurbeleving, rupsen horen poepen – KNNV Uitgeverij – Jeanette Boogmans, 2010

Pictogrammen van het bosreglement:

[http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Toegankelijkheid/Speelzones in Vlaanderen/Kindvriendelijke toegankelijkheidsborden.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Toegankelijkheid/Speelzones%20in%20Vlaanderen/Kindvriendelijke%20toegankelijkheidsborden.aspx)

[http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Toegankelijkheid/Speelzones in Vlaanderen/Kindvriendelijke pictogrammen.aspx](http://www.natuurenbos.be/nl-BE/Natuurbeleid/Toegankelijkheid/Speelzones%20in%20Vlaanderen/Kindvriendelijke%20pictogrammen.aspx)